

El llarg viatge cap a la nit del teatre públic valencià

Com passa amb molts aspectes més d'aquest país, encara que no sempre siguem artístics (i la veritat és que moltes vegades són molt poc artístics), la situació de l'escena valenciana, sobretot tocant el seu vessant públic, pot resultar incomprensible més enllà dels límits geogràfics de la franja de territori que es troba entre el Sénia i el Segura.

Un exemple? En gairebé cap lloc del nostre entorn, diguem que de l'Atlàntic als Urals, la professió escènica decideix desmarcar-se de la cerimònia de lliurament dels premis institucionals en la celebració del Dia Mundial del teatre i opta per muntar un acte paral·lel. De raons, o de pretextos, per prendre una decisió d'aquesta mena, n'hi ha moltes i de bastant pes, i si bé se centren per a l'ocasió en la protesta sobre els criteris de selecció d'un jurat per al qual bona part de la professió no ha estat ni tan sols consultada, el fet és que la desavinença de fons és antiga i es remunta als orígens del teatre públic valencià dissenyat pels socialistes en els anys vuitanta. Sense un repàs succint a aquesta lluita dramàtica, resulta difícil entendre els ferotges enfrontaments d'ara mateix entre les institucions públiques i la professió escènica valenciana.

Cap al 1987 es designà com a primer director del Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana Antoni Díaz Zamora, excel·lent professional poc sensible a la sintonia nacionalista. Són els temps, gloriosos, de Ciprià Ciscar a la Conselleria de Cultura. S'adquireix l'antic edifici del teatre Rialto, al centre de València, i es procedeix a una costósíssima reforma per convertir-lo en seu del flamant Centre Dramàtic. Primer error de pes, ja que ni l'edifici és suficient per albergar aquestes funcions,

que se suposava que ja estaven en marxa, ni la seua sala principal, l'antic cinema, era pròpiament una sala de teatre. Aquest error no era l'únic. A Díaz

Zamora, cosmopolita de vocació, se li acudí obrir temporada amb una obra de Valle-Inclán dirigida per Alfredo Arias. Era un gest agosarat i programàtic, ja que obrir amb un Valle de direcció argentina, i amb un pressupost molt elevat, a penes tenia cap relació amb la situació real del teatre valencià. Aquesta primera declaració d'intencions va aixecar les primeres protestes del sector escènic, que creia convertit en digne oripell la seua col·laboració en el projecte. A més, a Díaz Zamora se li va acudir també de tancar temporada amb una obra pròpia, una mena de revista anomenada *Taxi, al Rialto!*, que no obtingué cap altre ressò que el seu cessament com a director.

En prengué el relleu del càrrec l'universitari Antoni Tordera, en unes condicions ja de clar enfrontament entre la professió i la seua institució escènica. Tordera es movia en un eclecticisme ple d'indecisions que també li costaren el càrrec poc de temps després, en una perspectiva creixent de desavinences entre el teatre públic i els nuclis decisio-

Irene Papas va ser un dels fitxatges estrella de Consuelo Ciscar.

ris de la professió escènica que a poc a poc s'anà aplegant en les seues respectives associacions. El problema (que es perpetua) és que els professionals no se

senten representats en el "seu" Centre Dramàtic, ja que el Centre aspira a un cert cosmopolitisme d'aparador i la professió el percep com una finestreta de reclamacions a la qual es pot acudir en demanda dels drets adquirits. Al capdavant, si es tractava de construir un centre dramàtic del nostre teatre, sembla lògic que l'esquelet de l'organisme foren els nostres professionals.

Mai no va ser així, ni tan sols quan el daltabaix d'Antoni Tordera va ser substituït pel de Francisco Tamarit, i menys encara quan, com a resultat de les eleccions autonòmiques, ni més ni menys que Manuel Ángel Conejero va ser aussat a la direcció d'un teatre públic que va destrossar a consciència i amb el qual mai no va saber què fer. Cal dir que, al costat de Conejero, Díaz Zamora o Antoni Tordera eren Carod-Rovira, així que el desastre va ser absolut i la professió valenciana, educada en general en una certa reivindicació dramaturgic de la llengua, sense que aquesta observació esborre altres components de la seua actitud, es va veure amb les mans buides. Ni llengua ni diners ni suport a la professió valenciana en un sentit fort ni reivindicació de la seua cultura d'origen.

La ruptura entre la professió valenciana, ja organitzada en les seues associacions i amb certa presència a Catalunya i la Comunitat de Madrid, era ja un fet cantat de solució difícil. I ni tan

sols els esforços d'un Martínez Luciano al capdavant de la camaleònica institució va poder reorientar un problema molt cremat; encara pitjor: va ser cessat per intentar-ho. És clar que enmig encara hi ha els més que apassionants esforços de Consuelo Ciscar en els seus contractes milionaris amb Irene Papas per construir la Ciutat del Teatre als antics tallers de la siderúrgica de Sagunt, afer que ben valdria l'extensió de tot un article molt extens, o la crònica del fracàs anunciat d'una fantasmagòrica llei del teatre que mai no s'acaba de redactar, per no esmentar l'anunci, tan sols l'anunci, de la posada en marxa del Teatre Nacional Valencià, projecte que ha enlluernat més un llevatí crític interessat i del qual a hores d'ara encara no se sap absolutament res de nou. Per a què. Tot això es resumeix en poques ratlles.

La història del teatre públic valencià és la d'un enorme fracàs, acompanyat de desemborsaments institucionals molt substancials, que ixen de les butxaques del contribuent, encara que deteste el teatre, mentre que la de la professió escènica valenciana es resumeix en la necessitat *-encore!* de guanyar-se la vida allà on bonament pot, i tot i saber que ningú, atesa la situació, haurà de fer-los costat, almenys no amb la serietat que mereix la qüestió, en un panorama en què les arts escèniques no cotitzen en l'"ibex" dels graners de vots. I, tanmateix, el que hi ha en joc és el futur del nostre teatre. O, el que és el mateix, la possibilitat d'assistir en viu i en directe a allò que s'esdevé segons la versió dels teatres, dansaires i xarrais, que suen l'escena davant del públic. És a dir, es tracta d'una tradició plena d'un futur irrenunciable. Tot això dóna per a molt més, perquè ací ho hem resumit molt. Però cal afegir que fins i tot el més terrò dels nostres polítics, i no cal mencionar noms, seria incapaç de dir una paraula en públic sense la tradició de la paraula o el gest dit que els professionals del teatre tracten de preservar. El teatre institucional valencià, com diria Valle-Inclán, ja no projecta ombra.

Julio A. Máñez

Els membres de la Plataforma Valenciana de les Arts Escèniques van fer servir samarretes amb la caricatura de Zaplana per protestar contra la política teatral de la Generalitat.